

Hoofdstuk 1

Ontwikkeling MIRT

1.1 Totstandkoming MIRT

Het ruimtelijk fysieke domein is bij uitstek geschikt voor het creëren van meerwaarde door de diverse belangen vanuit hun onderlinge samenhang met elkaar te verbinden. Om dit te realiseren heeft het kabinet in 2007 besloten tot de introductie van het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT). In het MIRT staat de samenhang tussen ruimtelijke projecten centraal. Hierbij wordt niet alleen tussen departementen samengewerkt, maar ook met decentrale overheden, marktpartijen en maatschappelijke organisaties. Zo wordt een hogere ruimtelijke kwaliteit bereikt, met meerwaarde voor de samenleving als geheel op het gebied van wonen, werken, bereikbaarheid, water en natuur.

Sinds de introductie van het MIRT is hiermee veel vooruitgang geboekt. Dit is concreet zichtbaar in:

- De deelname van de minister van VROM – naast de minister en staatssecretaris van VenW – aan een groot deel van de bestuurlijke overleggen MIRT. Tijdens veel van de overleggen in het voorjaar 2009 was tevens de minister voor WWI aanwezig.
- De beschrijving van de belangrijkste processtappen om tot afgestemde en samenhangende investeringen te komen in het MIRT Spelregelkader. Dit is eind 2008 aan de Tweede Kamer aangeboden.
- Het gezamenlijk – interdepartementaal en

met de regio's – werken aan de gebiedsagenda's.

- Dit derde MIRT Projectenboek, met daarin onder andere gebiedsbeschrijvingen en een interdepartementaal programma- en projectenoverzicht.

1.2 Integraal en gebiedsgericht

Bij de integrale ontwikkeling van een gebied gaat het in de praktijk om het verbinden van opgaven van uiteenlopende aard en het afstemmen van investeringen. Doel daarbij is het realiseren van ruimtelijke kwaliteit: een hoge gebruikswaarde (functioneel), toekomstwaarde (duurzaam) en belevingswaarde (mooi) van de fysieke ruimte. Dit betekent bijvoorbeeld dat waar woonwijken en bedrijventerreinen worden aangelegd, tegelijkertijd de ontsluiting daarvan wordt geregeld. Of dat bij de aanleg van infrastructuur de kwaliteit van het landschap wordt versterkt en een oplossing wordt gevonden voor de waterproblematiek. Het MIRT heeft daarom een grote reikwijdte en omvat zowel infrastructurele, ruimtelijke als waterprojecten.

Het versterken van de samenhang manifesteert zich op drie manieren:

- Ten eerste tussen de verschillende beleidssectoren in het ruimtelijke domein: mobiliteitsvraagstukken worden verbonden met die van woningbouw, bedrijvigheid, groen en water.
- Ten tweede tussen de schaalniveaus waarop ruimtelijke opgaven worden geformuleerd.

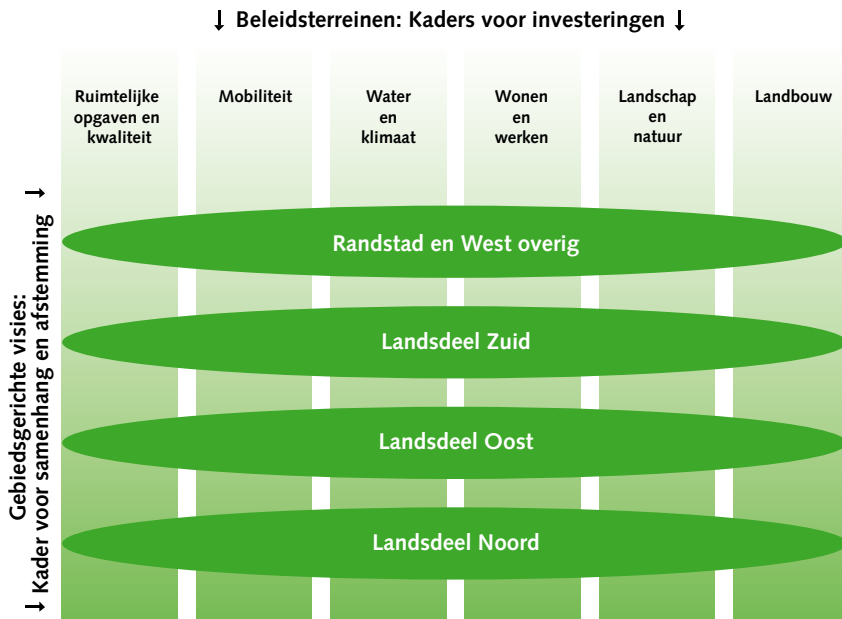
Zo spelen woningbouw- en verstedelijkingsopgaven op een andere schaal (lokaal/regionaal) dan vraagstukken rond de hoofdinfrastructuur (regionaal/nationaal), terwijl ze wel in onderlinge samenhang moeten worden gezien.

- In de derde plaats streeft het MIRT naar het verstevigen van de samenwerking tussen rijk en regio. De uitdaging daarbij is om, met respect voor de verschillende verantwoordelijkheden, de opgaven in een bepaald gebied aan elkaar te koppelen, zodat bij het vinden van oplossingen meerwaarde ontstaat.

Knelpunten en gewenste ontwikkelingen dienen in hun geografische samenhang te worden bekeken: de gebiedsgerichte aanpak. Integrale samenwerking en een gebiedsgerichte aanpak zijn dus onlosmakelijk met elkaar verbonden (figuur 1.1). De gebiedsagenda's verenigen deze twee centrale MIRT-thema's.

1.3 Instrumenten MIRT

Het MIRT kent op dit moment drie instrumenten die tezamen waarborgen dat de doelstellingen van het MIRT gerealiseerd worden. Dit zijn de bestuurlijke overleggen tussen rijk en regio in het voor- en najaar, het MIRT Spelregelkader en het MIRT Projectenboek, dat nu voor u ligt. In het najaar van 2009 worden hier de gebiedsagenda's aan toegevoegd, die daarop een natuurlijke aanvulling zijn.

Figuur 1.1

Bestuurlijke overleggen MIRT

Twee keer per jaar zitten de ministers van VenW en VROM en de staatssecretaris van VenW om tafel met regionale partijen. Afhankelijk van de agenda schuiven ook de ministers van EZ, van LNV en voor WWI aan. Tijdens deze overleggen worden algemene onderwerpen in het ruimtelijk fysieke domein besproken.

In het najaarsoverleg ligt het accent op de bespreking van het lopende rijksinvesteringsprogramma. Aan de hand hiervan worden nadere (financiële) afspraken gemaakt en, waar nodig, bestuurlijke knopen doorgehakt. Tijdens het voorjaarsoverleg gaat het vooral om het bespreken van de voortgang van de eerder gemaakte afspraken en het agenderen van onderwerpen voor het najaarsoverleg. Om besluitvorming over infrastructuur en ruimtelijke ontwikkelingen zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen, zitten niet alleen regionale bestuurders met verkeer en vervoer in hun portefeuille aan tafel, maar ook bestuurders met andere ruimtelijke portefeuilles.

MIRT Spelregelkader

In december 2008 hebben de ministers van VenW en VROM het MIRT Spelregelkader aan de Tweede Kamer aangeboden. Het spelregelkader is van toepassing op de projecten en programma's van VenW en VROM en geldt tijdens de gebiedsgerichte verkenning ook voor de domeinen van de ministeries van LNV

en EZ. Het spelregelkader dient om de besluitvorming te verhelderen en te versnellen. Het bevat een beschrijving van de belangrijkste processtappen die projecten en programma's in het ruimtelijk fysieke domein moeten doorlopen om in aanmerking te kunnen komen

voor een rijksbijdrage. Hiermee is de procesgang bij het rijk voor een ieder navolgbaar.

Het MIRT Spelregelkader is in lijn met het advies 'Sneller en Beter' van de Commissie Versnelling Besluitvorming Infrastructuur. De adviezen van de commissie sluiten naadloos aan bij de doelstellingen van het MIRT om de samenwerking tussen rijkspartijen onderling en tussen het rijk en de decentrale overheden verder te verbeteren en de besluitvorming over (rijks)infrastructuur en ruimtelijke ontwikkelingen beter op elkaar af te stemmen. Doel is sneller door beter te gaan werken met meer kwaliteit. Dit wordt gerealiseerd door na een startbeslissing te werken met een brede verkenningfase waarin bewoners, decentrale overheden, milieuorganisaties en marktpartijen eerder en ruimer dan voorheen betrokken zijn en waarin sprake is van een gebiedsgerichte benadering en heldere tijdsafspraken. De verkenning wordt afgerond met een bestuurlijk gedragen voorkeursbeslissing, waarbij zicht is op financiële dekking.

MIRT Projectenboek

Jaarlijks presenteert het kabinet op Prinsjesdag

Gebiedsagenda's

Een grote stap voorwaarts om de MIRT-gedachte gestalte te kunnen geven, zijn de gebiedsagenda's. Deze agenda's worden per regio door rijk en regio gezamenlijk opgesteld en vormen de inhoudelijke onderbouwing voor mogelijke nieuwe programma's en projecten. Ze bevorderen de samenhang tussen beleidsterreinen en tussen rijks- en regionaal beleid.

Het nieuwe aan de gebiedsagenda's is dat inzichtelijk wordt gemaakt waarom projecten worden uitgevoerd en hoe ze bijdragen aan de integrale ontwikkeling van een gebied. Daar komt bij dat rijk en regio dit beeld delen.

De agenda's bestaan uit twee delen. In het eerste deel wordt het gebied gekarakteriseerd en worden de belangrijkste ontwikkelingen weergegeven. Mede op basis daarvan worden de ambities voor de ruimtelijke ontwikkeling op de (middel)lange termijn geformuleerd en wordt vastgesteld wat de bijbehorende opgaven zijn. Daarbij worden ook de relevante lopende projecten betrokken. In het tweede deel worden de ruimtelijke opgaven geconcretiseerd en uitgewerkt in mogelijke oplossingsrichtingen. Deze oplossingsrichtingen vormen de kweekvijver van mogelijke programma's en projecten, die kunnen leiden tot MIRT verkenningen.

De gebiedsagenda's vormen steeds meer de basis voor de bestuurlijke overleggen. Daar wordt besproken of programma's/projecten rijp zijn voor het voorbereiden van een verkenning. Bij een positieve startbeslissing wordt de (gebieds)opgave als verkenning opgenomen in hoofdstuk 4 van het MIRT Projectenboek.

De ambities en opgaven uit de gebiedsagenda's reiken tot circa 2030, waarbij de korte termijn concreter is uitgewerkt dan de lange termijn. De gebiedsagenda's worden tijdens de bestuurlijke overleggen in het najaar van 2009 vastgesteld en zullen de basis gaan vormen voor hoofdstuk 3 van het volgende MIRT Projectenboek.

het rijksinvesteringsprogramma voor het ruimtelijk fysieke domein in het MIRT Projectenboek. Het MIRT Projectenboek is een bijstuk bij de begroting van het Infrastructuurfonds.

Hiermee wordt sinds 2007 in één document een overzicht gegeven van alle ruimtelijke rijksprojecten- en programma's van de ministeries van VROM, VenW, EZ en LNV. De grondslag daarvoor staat in de hoofdstukken 2 en 3 in de vorm van een samenvatting van de grote nota's van de betrokken departementen (Nota Ruimte, Nota Mobiliteit, Pieken in de Delta, Agenda Vitaal Platteland) en een uitvoerige beschrijving van de regio's.

Binnen de MIRT-systematiek zijn de bestuurlijke overleggen, het spelregelkader en het projectenboek onlosmakelijk met elkaar verbonden. De gebiedsagenda's (zie tekstbox) complementeren dit geheel:

- De nog op te stellen gebiedsagenda's per

gebied/landsdeel zullen een belangrijke rol spelen bij het bestuurlijk overleg.

- De gebiedsagenda's vormen de basis waaruit geput wordt voor mogelijke nieuwe gebiedsgerichte MIRT verkenningen voor zover overeengekomen in het bestuurlijk overleg.
- Voor opname van nieuwe verkenningen of doorstroom naar de volgende fase in het MIRT Projectenboek wordt het MIRT Spelregelkader toegepast.
- De in het MIRT Projectenboek opgenomen investeringen worden afgestemd door middel van de periodieke bestuurlijke overleggen MIRT.
- Het MIRT Spelregelkader stimuleert en organiseert de intensievere samenwerking tussen rijk en regio, zoals die uiterlijk vorm krijgt tijdens de bestuurlijke overleggen en zorgt voor het beter afstemmen van rijksinvesteringen en regionale investeringen in het MIRT Projectenboek.

1.4 MIRT als investeringsprogramma

Het kabinet kiest ervoor in het MIRT investeringsprojecten en -programma's op te nemen, waar sprake is van een ruimtelijk fysieke ingreep en waar het rijk direct financieel bij betrokken is. Het MIRT kan hierom worden beschouwd als het huidige investeringsprogramma van het rijk in het ruimtelijk fysieke domein.

Als antwoord op de huidige kredietcrisis heeft het kabinet het Aanvullend Beleidsakkoord 'Werken aan de toekomst' opgesteld. De hierin opgenomen maatregelen hebben hun effect op het ruimtelijk investeringsprogramma. Hierover is in hoofdstuk 5 meer informatie opgenomen. Daarnaast brengen de gebiedsagenda's mogelijke investeringen voor de langere termijn in beeld. Ook deze kunnen hun effect hebben op het ruimtelijk investeringsprogramma.

De voorwaarde dat het rijk financieel betrokken is bij projecten/programma's in het MIRT, betekent tegelijk dat deze projecten/programma's opgenomen zijn in de rijksbegroting. Voor het MIRT gaat het dan om de begrotingen van VROM (XI), VenW (XII en Infrastructuurfonds), EZ (XIII), LNV (XIV) en WWI (XVIII). Het MIRT geeft een verdieping van onderdelen van deze begrotingen door nadere beleids-, project- en programma-informatie te presenteren. Specifiek voor infrastructuur is in de Wet en het Besluit Infrastructuurfonds bepaald dat het MIT het uitvoeringsprogramma van het Infrastructuurfonds (onderdeel van de begroting van VenW) vormt. Het MIRT heeft deze functie overgenomen.

Naast de projecten en programma's waar het rijk direct bij betrokken is, zijn er binnen het ruimtelijk fysieke domein ook investeringen en financiële stromen waar het rijk niet direct bij betrokken is. Gedacht kan worden aan de specifieke gebundelde (doel)uitkeringen die het rijk aan decentrale overheden verstrekt en waaraan geen directe, locatiespecifieke prestatieafspraken zijn gekoppeld. De verantwoordelijkheid voor de programmering van deze middelen en uitvoering van de projecten ligt bij de decentrale overheden. Gezien de verdeling van de verantwoordelijkheden zijn deze specifieke projecten niet in het MIRT opgenomen. Wel wordt – vanwege de impact

van deze projecten op het ruimtelijk fysieke domein – in hoofdstuk 5 een kwalitatief overzicht gegeven van deze financiële stromen.

1.5 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk wordt allereerst een beknopte samenvatting gegeven van het rijksbeleid in het ruimtelijk fysieke domein. Dit wordt beschreven aan de hand van de grote rijksnota's en de diverse uitwerkingen daarvan. In hoofdstuk 3 staat vervolgens de gebiedsgerichte uitwerking van het beschreven rijksbeleid voor de vier landsdelen. Dit hoofdstuk schetst de gebiedsgerichte samenhang tussen rijksprojecten – met waar relevant een koppeling met regionale projecten. Hierna volgen in hoofdstuk 4 alle rijksprojecten en -programma's. De systematiek volgend van het MIRT Spelregelkader, staan per landsdeel eerst de verkenningen beschreven, gevolgd door de projecten in de planstudie- (planuitwerkingsfase) of realisatiefase. In hoofdstuk 4 zijn op verzoek van de Tweede Kamer ten opzichte van vorig jaar twee belangrijke toevoegingen gedaan, te weten informatie over de Filetop 50 en de wijze van marktbenadering. De financiële onderbouwing van het beleid staat beschreven in hoofdstuk 5.

Het projectenboek sluit af met twee hoofdstukken op het terrein van VenW, te weten de financiële tabellen in hoofdstuk 6 en de voortgangsrapportage Tracé- en Spoedwetprojecten in hoofdstuk 7. Het aparte VenW hoofdstuk Beheer en Onderhoud is vanaf dit jaar niet meer opgenomen in het MIRT projectenboek. Informatie over beheer en onderhoud is te vinden in de begroting van het Infrastructuurfonds.

